

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова

ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ У
ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 08-202М групи
Спеціальності 035. Філологія
Спеціалізації 035.041 германські мови
та літератури (переклад включно),
перша -англійська
Освітньо-професійної програми
«Філологія (германські мови та
літератури (переклад включно))»

Пуняк Дар'я Романівна

Керівник кандидатка філологічних наук,
доцентка Хан Олена Георгіївна

Рецензент: Лобода Ю. А., кандидатка
філологічних наук, доцентка кафедри
Теорії і практики перекладу з
англійської мови Навчально-наукового
інституту філології КНУ імені Тараса
Шевченка

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.	
Поняття художнього перекладу детективного тексту.....	6
1.1. Специфіка художнього перекладу детективних творів.....	6
1.2. Досягнення адекватності відтвореної спеціальної лексики у детективних творах.....	11
РОЗДІЛ 2.	
Тенденції змін перекладу термінів у художньому детективному тексті у часопросторовому контексті.....	14
2.1 Перекладознавчий аналіз блоків специфічної лексики у готичному романі Р. Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекілом і містером Гайдом» у перекладі М. Стріхи.....	14
2.2 Перекладознавчий аналіз блоків специфічної лексики з детективного трилера Т. Геррістен «Хірург» у перекладі Н. Гоїн.....	21
2.3 Порівняльний аналіз підходів до перекладу медичних та психологічних термінів у досліджуваних детективних текстах	26

ВСТУП

Актуальність теми. Переклад текстів художньої літератури завжди відрізняється своєю вибагливістю до передачі сенсу та ідей, увагою до таких деталей як настрої, атмосфера, манера викладення сюжету та символізм. Головною метою є достовірне відтворення змісту читачеві художнього тексту незалежно від форми. Іноді для адекватного перекладу необхідно пожертвувати доскональним відтворенням форми чи розміром твору, особливо якщо мова йдеться про переклад пісень, ліричних творів та казок. Проте переклад детективних текстів має спільні риси з перекладом текстів технічного характеру: необхідна точність, послідовність та достовірність, адже це специфіка літературного жанру.

Перекладацький процес детективного твору потребує використання низки певних прийомів, які допомагають відтворювати лексичні та граматичні одиниці, або, що є більш розповсюдженим явищем, фахові терміни. Фахові або спеціальні терміни у детективних текстах належать до таких гілок науки як медицина та психологія, а також юриспруденція, урбаністика, хімія, фізика тощо. Наявність таких термінів у тексті оригіналу може бути певним випробуванням для перекладу українською мовою, адже адекватне відтворення термінології може залежати від багатьох факторів: природа походження терміну, структура терміну, контекст та інші.

Отже, актуальність теми даної кваліфікаційної роботи пояснюється тим, що у сучасному перекладознавстві питання перекладу медичних та психологічних термінів у художньому тексті, а саме у детективному, потребує додаткового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проект є частиною ініціативної науково-дослідної роботи з теми «Лінгвокогнітивні, лінгвокультурологічні, наратологічні та перекладознавчі аспекти дослідження художніх та нехудожніх типів текстів» (державний реєстраційний номер 0123U103801).

Об'єкти дослідження – реверсивний детектив Роберта Льюїса Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекілом та містером Гайдом» та переклад у виконанні М. Стріхи, медичний трилер Т. Геррітсен «Хірург» та переклад у виконанні Н. Гоїн.

Предмет дослідження – відтворення медичних та психологічних термінів та способи їх перекладу у художньому тексті.

Мета дослідження – виокремити перекладацькі підходи відтворення медичних та психологічних термінів.

Завдання дослідження:

- визначити специфіку перекладу художнього тексту детективного жанру;
- виокремити певну низку перекладацьких підходів до роботи з художніми текстами, що насичені специфічною термінологією;
- дослідити особливості перекладу медичних та психологічних термінів у художньому тексті;
- порівняти стратегії перекладу специфічної термінології у детективних текстах різних часових просторах;

Методи дослідження: порівняння детективних текстів на мові оригіналу, англійською мовою, та мовою перекладу, українською мовою; текстова вибірка, контекстуальний аналіз, компаративний аналіз, тощо. Також використовувалось побудування діаграм для зазначення частотності певних видів медичних чи психологічних термінів.

Наукова новизна даного дослідження полягає у визначенні закономірності між певним видом терміну та перекладацьким прийомом, що було застосовано у сучасному перекладі або у перекладі ХХ сторіччя; а також вектор розвитку перекладацьких стратегій щодо медичної та психологічної термінології.

Практична значущість даного дослідження полягає у його результатах, що можуть бути використані при написанні наукових статей з лінгвістики або перекладознавства. Також здобута в ході досліджень інформація змусить звернути увагу науковців щодо більш детального подальшого розглядання та розкриття питання перекладу медичних та психологічних термінів у контексті художнього тексту з криміналістичним жанром.

Апробація результатів дослідження. Первинні результати досліджень з аналізу перекладу медичних і психологічних термінів у реверсивному детективі Роберта Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекілом і містером Гайдом» у виконані М. Стріхи були продемонстровані на студентських наукових конференціях: у III міжнар. наук.-практ. конф. «Лінгвістичні обрії ХХІ сторіччя» на базі Херсонського державного університету 28-29 листопада 2023 року; у XV Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі» на базі Херсонського національного технічного університету 4-5 квітня 2024 року; висвітлені у публікаціях автора: у XV Всеукр. студ. наук.-пр. конф. «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі» на базі Херсонського національного технічного університету 4-5 квітня 2024 року; у альманахі «Магістерські студії».

Публікації. Дар'я Пуняк, Олена Хан. Особливості перекладу медичних та психологічних термінів у художній літературі детективного

жанру: зб. наук. пр. за мат. Всеукр. студ. наук.-практ. конф., м. Херсон, Хмельницький, 4-5 квітня 2024 р. С. 220-222.

РОЗДІЛ 1.

Поняття художнього перекладу детективного тексту

1.1. Специфіка художнього перекладу детективних творів

У перекладознавстві виокремлюють два основних функціональних види перекладу, залежно від жанрово-стилістичних особливостей тексту оригіналу: художній або літературний переклад та інформативний або спеціальний переклад. Переклад художньої літератури – це вид перекладацької діяльності, під час якої відбувається створення засобами мови перекладу тексту, який у готовому вигляді може здійснювати дійсний художньо-естетичний вплив на сприймача перекладу, тобто на читача тексту. Як вже було зазначено раніше у вступі, для літературного перекладу характерно відхилення від можливої точності форми з метою відтворення змісту та художньої функції у кінцевому варіанті. В залежності від жанру художньої літератури, науковці виокремлюють і підвиди перекладу художнього тексту: переклад ліричних текстів, переклад драматичних текстів, переклад прозової літератури, переклад сатиричних творів, тощо. У більшості випадків воно залежить від впливу специфіки певного жанру на хід та результат перекладацького процесу. [7] Відповідно до теми кваліфікаційної роботи нас зацікавив переклад саме детективних творів, адже наявність медичних або психологічних термінів у тексті край висока.

Детектив – це різновид творів масової культури, зокрема пригодницької літератури, у якій розкривається певна таємниця або злочин, у більшості випадків вбивство або серій вбивств. Головним героєм в такому жанрі є детектив, професійний або аматор, який самотійно збирає інформацію та докази, аби впіймати злочинця. Серед особливостей цього жанру є наявність патернової поведінки персонажів, через що розслідування справи не буде обтяжене непередбачуваними подіями, та повнота фактів. Також цікавою рисою для дослідження є обов'язкова наявність специфічної лексики: через природу жанру текст не може обійтись без термінів медичної, криміналістичної, психологічної або юридичної галузі, що робить детектив ідеальним об'єктом для проведення лінгвістичного аналізу. [23]

Інформативний переклад, в свою чергу, має протилежну мету – повідомлення певної інформації у вигляді фактів для сприймача перекладу та він не зосереджений на передачі художньо-естетичного впливу. До таких перекладів можна віднести тексти ділового, суспільно-політичного, побутового та наукового змісту. Такий розподіл перекладів в залежності від їх жанрової та стилістичної приналежності вказує нам на домінуючу роль оригіналу, вихідного тексту, який має бути відтвореним у мові перекладу тексту. [7]

Звичайно, бувають випадки, коли художній переклад вимагає використання певної термінології або виконання деяких інформативних функцій, які притаманні для спеціального перекладу, і навпаки – використання художніх елементів при відтворенні наукових, побутових або суспільно-політичних текстів.

Підсумовуючи усе вищезазначене, ми можемо прослідкувати аналогію, де детективні твори на межі між художнім та інформативними

перекладами стоїть по середині, тому їм притаманні риси з обох видів перекладу. Інформативний зміст твору є головним для читача, адже такі елементи детективної розповіді як докази, припущення, деталі, факти, переслідування та розслідування є ключовими, тому що передають інформацію про події до читача. Але у супроводі інформативного змісту детективні твори також мають художньо-естетичний вплив на читача кінцевого перекладу, тому що одним з художніх літературних прийомів є створення певного художнього образу, який є призмою зображення та передачі інформації. [23]

Серед художніх перекладів детективних текстів нерідко присутні терміни, адже цей літературний жанр відомий використанням термінології з галузей медицини, психології, криміналістики, хімії тощо. Наприклад, у романі «Хірург» Т. Геррітсен 80% усієї специфічної термінології становить саме медичні та хімічні терміни, навіть сама назва роману вже складається зі специфічної лексеми. Ключовий момент перекладу будь-якого терміну в художньому тексті полягає у взаємозалежності елементів тексту. Спеціальний або інформативний текст, у якому використовуються терміни, виконує вже не тільки стилістичну функцію, тому спроба залучити синоніми під час перекладацького процесу може створювати певні проблеми при логічному сприйнятті твору в кінцевому результаті.

Автори художніх творів часто застосовують термінологічні елементи в репліках своїх персонажів для поглибленого розкриття їхніх образів і біографічних деталей. Такі вкраплення спеціалізованої лексики сприяють створенню більш автентичного та професійного образу героїв, що дозволяє читачеві краще зрозуміти їхні особисті й соціальні характеристики. Переклад подібного тексту є особливо складним, оскільки вимагає не лише точного відтворення термінології, але й уникнення потенційних суперечностей, які можуть виникнути через відмінності у мовній і

культурній специфіці оригіналу та перекладу. Для досягнення цих цілей автори вводять у пряму мову персонажів не лише окремі терміни, а й цілі фрагменти з використанням професійної термінології, що відображає стиль імітації «фахової мови», яку б міг використовувати герой у реальному житті. Це дозволяє створити більш переконливий і цілісний образ персонажа, підсилюючи враження від його компетентності та професійної приналежності. [23]

Контекстуальна залежність спонукає перекладача до пошуку максимально точного еквівалента терміну, що, однак, не завжди ускладнює перекладацький процес. Навпаки, у ряді випадків це може полегшувати роботу. Взаємозв'язок між елементами тексту дає можливість вводити як абсолютні, так і відносні еквіваленти, а також використовувати синонімічні терміни, доречність яких визначається контекстом. Це включає заміну родових понять видовими і навпаки. Додатково можуть застосовуватися такі прийоми, як опущення (викидання) термінів, або використання багатокомпонентних термінів, однак лише в тих випадках, де їх застосування є виправданим та необхідним для передачі змісту тексту.

При перекладі художнього тексту, кожен термін повинен мати свій еквівалент й має бути використаний у вихідному тексті. У перекладацькій практиці існують випадки, де віднайти еквівалент мовою перекладу неможливо, тоді перекладачеві необхідно «створити» його самостійно.

Завдяки своїй дуалістичній жанрово-стилістичній природі, твори детективного жанру не вимагають суворого дотримання наукового стилю, акцентуючи увагу на його імітації. Для досягнення стилістичної достовірності мова перекладу повинна відповідати професійному рівню галузі, в якій працює персонаж, зокрема детектив, що дозволяє створити цілісний образ у рамках професійності, яку допускає автор. Це зберігає естетику оригіналу, а також сприяє адекватності перекладу. У випадках,

коли у мові перекладу відсутній точний термін, доречно використовувати описовий переклад або синонім.

У сфері перекладознавства дослідники визначили певні правила для перекладу специфічної термінології в художніх текстах:

1. Основний принцип термінологічного перекладу полягає в тому, що термін має передаватися терміном.

2. У художній літературі терміни розпізнаються складніше, ніж у науковій, тому необхідно чітко визначати їх функцію в тексті.

3. Відхилення від основного принципу можливе переважно тоді, коли термін у конкретному тексті не виконує термінологічної функції або не несе значного семантичного навантаження.

4. За відсутності термінологічного еквівалента у мові перекладу доречно використовувати альтернативні методи, зберігаючи термінологічне звучання тексту: заміну на інший термін, близький за значенням синонім або навіть уникнення перекладу.

5. Внутрішня форма терміну, що враховується в наукових перекладах, може мати значення в художньому тексті лише за умови аналогічної функції в оригіналі. [16]

Таким чином художній переклад детективного твору є унікальним випадком, коли функціональні види перекладу тісно переплітаються та виконують схожі функції, а переклад термінології залежить від самого твору: використання повного еквіваленту, заміна на синонім з синонімічного ряду, застосування описового перекладу, рідше – вилучення.

1.2. Досягнення адекватності відтвореної спеціальної лексики у детективних творах

У ролі специфічної лексики у нашому випадку, а саме в художньому тексті криміналістичного жанру, виступає термінологія з галузі медицини та психології. Терміни визначаються як мовні одиниці, зокрема окремі слова, словосполучення, а також комбінації слів і цифрових або символічних позначень, що точно і повно передають ключові та суттєві характеристики відповідних понять. Як вже було зазначено раніше, переклад термінів може як полегшувати роботу перекладача, так і створювати певні труднощі під час перекладацького процесу, але, незважаючи на функцію терміну та його роль у контексті, перекладач має за основну мету досягнення адекватності тексту, де він використовується. [12]

Стилістика перекладу пов'язана із проблемою еквівалентності та адекватності. Під час перекладацьких стратегій, які припускають повне або часткове випущення авторського стилю письменника разом з відсутністю перекладу стилістичних засобів оригінального тексту, необхідний рівень адекватності не може бути досягнутим, адже адекватність перекладу повинна враховувати усі наявні стилістичні особливості тексту оригіналу. Це означає, що під час перекладацької діяльності необхідно знайти замінювачі або еквіваленти стилістичних засобів тексту оригіналу, тому що однією з головних задач перекладача є відтворення функції стилістичного прийому, а не його самого. Стилістичні засоби є важливими елементами, що сприяють повнішому розкриттю авторської концепції світу, одночасно демонструючи суб'єктивно-оціночне ставлення автора до об'єктивної дійсності. Використання стилістичних прийомів дозволяє автору не лише створювати естетично насичений текст,

але й виражати власну інтерпретацію навколишньої реальності, надаючи їй особистісного забарвлення і підкреслюючи індивідуальне бачення. Використання термінології у контексті детективного роману також може розцінюватись як стилістичний прийом, який надає інформативний характер художньому тексту. Терміни, як особливі лексичні одиниці мови, відзначаються такими характеристиками, як точність, однозначність, системність, об'єктивність та вмотивованість. Тому перекладач має обов'язково враховувати ці властивості під час перекладу, щоб забезпечити адекватну передачу змісту та зберегти наукову коректність термінології. [11]

Дотримання цих особливостей та вміння інтерпретувати певну термінологію з тексту оригіналу є одним з важливих критеріїв адекватності художнього тексту кримінального жанру.

Відтворення медичної термінології є однією з центральних проблем у перекладі детективу авторства Стівенсона Роберта «Химерна пригода з доктором Джекілом і містером Гайдом» та медичного трилера Т. Геррітсен «Хірург». Ця задача вимагає врахування структурних особливостей термінів та їх словотворчих моделей, що допомагає перекладачеві глибше зрозуміти природу терміну й обрати найбільш відповідний спосіб його передачі. З огляду на правильну структуру, перекладач має можливість підібрати оптимальний прийом для інтерпретації, що підвищує рівень еквівалентності у перекладі. [16]

Складність також полягає в тому, що 60–80% медичних термінів мають інтернаціональний характер, оскільки більшість з них базуються на греко-латинському фонді, який широко використовується в багатьох мовах як джерело словотвірних елементів. Як наслідок, переклад таких термінів часто здійснюється шляхом підбору відповідних еквівалентів або ж

створення складних термінів у мові перекладу. Однак це може призвести до певних труднощів: новоутворений термін може не відповідати структурним особливостям мови перекладу або ж надмірно надавати тексту науковий відтінок, що не завжди узгоджується з художньою стилістикою твору. [18]

Переклад психологічної термінології часто супроводжується труднощами, які зумовлені специфікою лексичних запозичень та недостатньою прискіпливістю щодо когнітивно-сміслових сполучень нововведеного терміну з уже наявними термінами-запозиченнями. Це призводить до випадків некоректного використання запозичених назв для позначення певних понять. Тому для перекладу англійських термінів найбільш часто використовуються такі прийоми як транскрибування, транслітерація й адаптивне транскодування, а у ситуаціях, де необхідне повне уявлення про сенс англійського терміну, використовують функціональну заміну чи використання мовного еквіваленту.

Отже, аби переклад художнього тексту, де використовуються медичні та психологічні терміни, вважався адекватним, необхідно враховувати стилістичне забарвлення, в якому вони застосовані; природу походження терміну та способи його перекладу, щоби зберегти інформативний характер тексту, не втрачаючи його художньо-естетичного впливу.

РОЗДІЛ 2.

Тенденції змін перекладу термінів у художньому детективному тексті у часопросторовому контексті

2.1 Перекладознавчий аналіз блоків специфічної лексики у готичному романі Р. Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекілом і містером Гайдом» у перекладі М. Стріхи

У досліджуваному реверсивному детективі міститься значна кількість наукових термінів з медичної та психологічної сфер, оскільки сюжет побудований навколо персонажа, який є доктором медичних наук. Медична термінологія належить до тих частин англійської лексики, які швидко розвиваються, що обумовлено динамічним прогресом сучасної медицини. Тому велика частина лексики, використаної в оригінальному тексті, вже має певні особливості перекладу.

Англійська медична термінологія, як і термінологія будь-якої іншої наукової галузі, має свої специфічні характеристики та системи класифікації. Для забезпечення максимальної адекватності перекладу залежно від конкретного контексту застосовуються різні перекладацькі

прийоми для різних типів термінів. [18] Структурно медичні терміни поділяються на кілька категорій, зокрема:

1. Прості терміни (наприклад: *the laboratory* – лабораторія, *a drug* – препарат). Однією з особливостей цієї категорії є багатозначність окремих термінів, що може ускладнювати переклад. Наприклад, термін «*a drug*» може мати різні значення, тому для досягнення точності перекладу часто застосовується прийом конкретизації, як це було продемонстровано при перекладі готичної повісті. [16]

З огляду на ці структурні особливості, вибір перекладацького підходу дозволяє досягти високого рівня еквівалентності, що є особливо важливим у медичних текстах, де кожне слово має значення для передачі точного змісту. Наприклад:

ВТ : “*I not only recognized my natural body from the mere aura and effulgence of certain of the powers that made up my spirit, but managed to compound **a drug***” [20, с. 76].

ПТ : “я не лише навчився вивільняти моє природне тіло від нашарування світлих сил, які творять душу, а й скомпонував **препарат**” [12, с. 33].

Термін «*a drug*» може перекладатися як «наркотик», «ліки», «препарат», «медикамент» та іншими варіантами. Однак перекладач обирає найбільш нейтральний еквівалент, оскільки контекст оригіналу не вимагає емоційного забарвлення. Такий підхід дозволяє зберегти точність і нейтральність тону тексту, уникнувши невиправданих смислових чи емоційних відтінків, що можуть змінити сприйняття тексту в перекладі.

Часто для перекладу простих термінів використовується калькування, що повністю передає значення лексики за допомогою його заміни на український еквівалент. Наприклад:

ВТ : “*he carried down ... to the building which was indifferently known as **the laboratory or dissecting rooms***” [20, с. 32].

ПТ : “*Його одразу ж зустрів Пул, і ... провів до будинку, який називали чи то **лабораторією**, чи то **анатомічною***” [12, с. 45].

2. Складні терміни, до яких входять декілька одиниць, що пишуться через дефіс (наприклад: *gamma-rhythm* – гамма-ритм, *scapular-clavicular* – лопатково-ключичний). [16]

Для перекладу таких термінів можливо застосовувати методи повного або часткового калькування, а за відсутності українського еквівалента – використовувати описовий переклад. Такий підхід дає змогу передати значення терміна з максимальною точністю, зберігаючи при цьому його структурну та змістову відповідність в перекладеному тексті. Наприклад:

ВТ : “*Utterson knew that he was looking on the body of **a self-destroyer***” [20, с. 58].

ПТ: “*Амтерсон зрозумів, що перед ним тіло **самогубця***” [12, с. 52].

У цьому випадку автор перекладу застосовує функціональну заміну, зберігаючи початкову структуру словосполучення та порядок слів у реченні, що дозволяє зберегти стильову відповідність оригіналу. Це забезпечує точність передачі літературного стилю тексту, зберігаючи його урочистість та витонченість, що характерно для вихідного твору.

3. Терміни-словосполучення (*a cerebral disease* - цереброваскулярне захворювання, *volatile ether* – леткий етер);[16]

Різні методи перекладу, такі як генералізація, конкретизація, повне або часткове калькування та функціональна заміна, можуть

використовуватися залежно від контексту. Саме ці підходи були застосовані у даному прикладі.

ВТ : “*The more I reflected the more convinced I grew that I was dealing with a case of cerebral disease*” [20, с. 67].

ПТ : “*Що довше я над цим розмірковував, то більше переконувався, що маю справу із розумовою хворобою*” [12, с. 57].

Тут перекладач застосував метод нейтралізації разом із генералізацією: хоча словосполучення «a cerebral disease» точно перекладається як «цереброваскулярне захворювання», було прийнято рішення нейтралізувати його спеціалізоване значення для покращення загального розуміння. Крім того, значення терміна узагальнено для забезпечення більш доступного сприйняття тексту.

ВТ : “*seemed to me to contain phosphorus and some volatile ether*” [20, с. 66].

ПТ : “*мені здалося, що вона містить фосфор і якийсь леткий етер*” [12, с. 41].

У цьому випадку використовується функціональний відповідник без зміни структури словосполучення та порядку слів у реченні.

Значна частина медичної термінології вийшла за рамки свого спеціалізованого використання та набула поширення в різних сферах суспільного життя, що дозволяє спостерігати її в літературних творах різних жанрів. Наприклад, термін «adaptation» у медичній сфері відноситься до процесу пристосування організму або його окремих органів і систем до зовнішніх чинників або змін. У загальному контексті це слово може також вживатися для позначення адаптації до умов суспільства або певних явищ. Для точного та адекватного перекладу художніх творів, у яких присутні медичні терміни, важливо враховувати їхню структуру, щоб правильно обрати спосіб перекладу. [16]

Під час аналізу перекладу було встановлено, що найбільша кількість термінів належить до групи простих – 37 слів і словосполучень, що обумовлено їх широким використанням. На другому місці за частотою вживання в тексті опинилися терміни-словосполучення, які позначають назви конкретних діагнозів або професійних медичних приладів, загалом 9 одиниць. Групою з найменшою кількістю складових виявилася група з складними термінами, які з'явилися лише раз у всьому тексті. (див. Додаток А)

У художніх текстах поряд із медичною термінологією часто зустрічаються також психологічні терміни, які можуть бути тісно взаємопов'язаними. Основна проблема перекладу цих термінів полягає у неправильно підбраному значенні відповідно до контексту або у використанні неадаптованої форми для мови перекладу, у цьому випадку – української. В українській мові психологічні терміни класифікуються таким чином:

- 1) загальнонаукові терміни, що належать до мовлення будь-якої наукової галузі (наприклад: *a liquid* – рідина, *a system* - система); [16]

Для відтворення такої групи термінів можуть застосовуватися такі методи як калькування, транскодування, а також іноді лексична заміна або доповнення та\або випущення. Наприклад:

ВТ : “*At one table, there were traces of chemical work, various measured heaps of some white salt being laid on glass saucers, as though for an experiment*” [20, с. 60].

ПТ : “*На одному столі по скляних слоїках було розкладено купки якоїсь білої солі, наче відміряні для дослідю*” [12, с. 26].

У наведеному прикладі для відтворення було застосовано метод добору функціонального відповідника.

2) Терміносистема з суміжних галузей, що використовуються в психіатрії, психоаналізі, зоопсихології тощо (*the lesser omentum* – малий сальник); [16]

Для відтворення суміжних термінів часто достатньо застосувати калькування або лексичну заміну, тоді як транскодування можливе лише в разі неповного калькування. Наприклад:

BT : “*And now, you who have so long been bound to the most narrow and material views, you who have denied **the virtue of transcendental medicine**, you who have derided your superiors - behold!*” [20, с.71].

ПТ : “*Тож за те, що ви так довго лишалися вузьколобим матеріалістом, за те, що ви заперечували **істинність трансцендентної медицини**, за те, що ви насміхалися з вищих від вас, — начувайтесь!*” [12, с.31].

В зазначеному прикладі застосовано функціональний еквівалент із включенням емфатизації, що дозволяє адекватно передати емоційний зміст та атмосферу оригінального тексту.

3) терміни психологічної терміносистеми базового рівня, які є знайомими більшості людей. Зазвичай ці терміни описують характеристики особистості (*cold* – холодний, відчужений; *scanty* – ощадливий). [16]

У деяких випадках можливе використання цих термінів у переносному значенні або з розширеним діапазоном значень, що підкреслює необхідність ретельного зіставлення перекладу з текстом оригіналу. Наприклад:

BT : “*Mr. Utterson the lawyer was a man of a rugged countenance that was never lighted by a smile; **cold, scanty** and embarrassed in discourse; backward in sentiment; lean, long, dusty, **dreary** and yet somehow **lovable***” [20, с.1].

ПТ : “Правник містер Аттерсон мав похмуре обличчя, на якому ніколи не світилася усмішка; та, **холодне й безживне**, яке не виказувало ані думок, ані почуттів, видовжене, суворе, **темне на колір**, воно, однак, було чимось привабливе” [12, с. 1].

У наведених прикладах, а саме у описах портрету, можливе використання як додавання, так і вилучення лексичних одиниць для адаптації сенсу оригіналу до мовної системи перекладу, зберігаючи при цьому адекватність. У цьому випадку для перших двох термінів «cold» і «scanty» було використано калькування, тоді як термін «lovable» піддався конкретизації. Термінологічна лексема «dreary», що у перекладі звучить як «похмурий», було замінено на словосполучення «темне на колір», що і є прикладом лексичної заміни.

Під час перекладацького аналізу психологічні терміни було розподілено за частотою їхнього вживання у готичній повісті. Найбільшою групою за частотою виявилися психологічні терміни базового рівня — 150 термінологічних одиниць, та пояснюється це явище наявністю описової функції в тексті. На другому місці за частотою вживаності є група з загальнонауковими термінами, які почали більш часто вживатися у другій половині тексту оригіналу, зокрема після шостої глави в контексті опису конкретних психологічних і хімічних процесів, у розмірі 80-ти одиниць. Найменш часто вживаними є терміни з суміжних галузей науки, яких лише три. [16]

Таким чином, для досягнення адекватності та точності тексту перекладу, зокрема термінів, використовуваних в оригіналі, необхідно брати до уваги такі критерії, як класифікація термінів та їх структура. Застосовуючи відповідні перекладацькі прийоми до конкретних категорій

класифікації, результатом перекладацького процесу буде адекватний переклад із доступною для розуміння читача інформацією.

2.2 Перекладознавчий аналіз блоків специфічної лексики з

детективного трилера Т. Геррістен «Хірург» у перекладі Н. Гоїн

Н. Гоїн присутня більша кількість медичної термінології, проте кількість психологічних термінів залишається схожою до кількості психологічних термінів у детективі Стівенсона. Використовуючи ті ж самі системи класифікацій медичних та психологічних термінів, а саме за структурою та типом, було виявлено ще більше прикладів до кожної системи. У тексті перекладу основною частиною є саме медична термінологія, тому пропонуємо почати з неї.

- 1) прості терміни (*paracentesis* - проколювання, *tracheotomy* - трахеотомія, *corpse* – труп та *catgut* - кетгут);

Як вже було зазначено раніше, зазвичай такі терміни було перекласти або абсолютним еквівалентом, або транскодуванням. Транскодування зустрічається в перекладацькій практиці доволі часто, особливо у випадках з термінами латинського або грецького походження, які є найрозповсюдженішими у галузі медицини. У тексті перекладу можна зустріти випадки, коли перекладачка добирає простий термін, коли в тексті оригіналу ми маємо складне:

ВТ : “*I look at her **white blood cell differential**, and I see the explanation for her woes*” [19, с. 228].

ПТ : “*Я дивлюсь на рівень **лейкоцитів** і бачу пояснення її страждань*” [17, с. 232].

Таке скорочення можна пояснити з точки зору композиції: аби зберегти розмір тексту перекладу максимально наближеним до розміре

тексту оригіналу, необхідно скорочувати кількість слів там, де це дозволяється.

В даному випадку ми маємо абсолютний еквівалент, що є простим терміном в українській мові. Також зустрічаються випадки і навпаки, коли у вихідному тексті ми маємо складний медичний сленг, який у тексті перекладу відтворено за допомогою простого терміну:

ВТ : “*Catherine stripped off her bloody gown and gloves and followed the gurney bearing **John Doe** out of Trauma Two*” [19, с. 26].

ПТ : “*Кетрін зняла закривавлений халат, стягнула рукавички і слідом за каталкою, на якій лежав її **пацієнт**, вийшла з другої травматологі*” [17, с. 30].

John Doe або Джон Доу – це псевдонім, яким позначають чоловіче мертве тіло, особу якого неможливо описати. Перекладачка Наталія Гоїн виключила з тексту перекладу сленг, замінивши на простий термін, тим самим надаючи перекладу більшого наукового характеру.

2) складні терміни, які складаються з двох слів (*to re-anastomose* - анастомоз, *Gamma-hydroxybutyrate* - Гамма-гідроксибутират);

Схожі до простих термінів, складні терміни було перекладено або транскодуванням, або частковою еквівалентністю:

ВТ : “***The Y-incision**, extending from the neck to the pubis, revealed both the chest and the abdominal cavity*” [19, с. 233].

ПТ : “***Y-подібний розріз**, що проходив від горла до лобкової кістки, відкривав грудну клітину й черевну порожнину*” [17, с. 236].

Було застосовано нульовий переклад щодо означуваного артиклю *the*, а також часткове калькування: літеру *Y* також вжили і в українському перекладі задля збереження образу, що описує вигляд розтину (також додаючи прикметний «подібний», який на це вказує); а другу частину

терміну вже було відтворено за допомогою абсолютного еквівалента «розріз».

Аналогічно були зафіксовані випадки, коли у вихідному тексті ми маємо складний термін, а у перекладі тексту ми маємо простий термін:

ВТ :”*«I’m being **obsessive-compulsive**, that’s all»* [19, с. 45].

ПТ : “*У мене просто якась **параноя**, ось і все*” [17, с. 50].

- 3) терміни-словосполучення (наприклад: *autosomal recessive condition* - аутосомно-рецесивне відхилення, *the Law of Reversed Effect* - закон зворотної дії, *chronic vegetative state* – хронічний вегетативний стан);

Для перекладу термінів-словосполучень було дібрано рівнозначні відповідники, а також використання нульового перекладу для означуваного артиклю *the* і транскодування. Наприклад:

ВТ : “*Susan Carmichael has **acute myeloblastic leukemia***” [19, с. 228].

ПТ : “*Сьюзан Кармайкл має **гострий мієлобластний лейкоз***” [17, с. 232].

- 4) терміни-аббревіатури (наприклад: *DNA* – ДНК, *HIV* – ВІЛ, *EKG* – ЕКГ, *PTSD* – ПТСР);

У медичному трилері «Хірург» була зафіксована велика кількість термінів-аббревіатур, на відміну від попередньо аналізованого твору, тому у цьому аналізі наявна окрема класифікація. На основі порівняльного аналізу вихідного тексту та перекладу тексту, визначено, що задля відтворення таких термінів використовуються абсолютні еквівалент українською мовою, наприклад:

ВТ : “*If Catherine’s diagnosis was correct, if the patient was suffering from **DIC—disseminated intravascular coagulation**—then throughout his bloodstream, massive numbers of thrombi were forming like a microscopic hailstorm*” [19, с. 25].

ПТ : *“Якщо Кетрін правильно поставила діагноз, якщо пацієнт справді мав ДВС-синдром, дисеміноване внутрішньосудинне згортання крові, - то це означало, що в його кровоносній системі утворилась величезна кількість тромбоцитів”* [17, с. 28].

На основі даного прикладу ми бачимо закономірність, а саме відтворення самої аббревіатури українською мовою, залежно від перекладу повної назви терміну. Проте, якщо українською мовою неможливо відтворити аббревіатурою, то перекладачка Н. Гоїн використовувала лише повну назву:

ВТ : *“Catherine stood in her patient’s SICU cubicle, methodically surveying the monitors and equipment arrayed around his bed”* [19, с. 42].

ПТ : *“Кетрін стояла в його палаті у відділенні хірургічної реанімації й прискіпливо вивчала показники моніторів та інших приладів, нагромаджених навколо ліжка”* [17, с. 46].

Результатом статистичного аналізу можна вважати Додатка В і Г, де зображена чітка кількість медичних та психологічних термінів, а також яка група з наведеної класифікації зустрічалась найчастіше.

За наведеною діаграмою можемо спостерігати, що загальна кількість медичних термінів у тексті перекладу «Хірург» - 168 слів. З усієї кількості прості терміни становлять 53% або 88 слів, складні терміни – 34% або 58 слів; терміни-словосполучення становлять 8% або 13 слів та терміни-аббревіатури становлять найменшу частку, а саме 5% або 9 слів. (див. Додаток В)

Під час порівняльного аналізу разом з медичною термінологією було вивчено шляхи перекладу психологічних термінів, хоча за статистикою вони зустрічались набагато рідше. Однією з класифікацій термінів з галузі психології та психіатрії є:

- 1) загальнонаукові терміни, які є характеристикою мовлення будь-якого наукового стилю (*Phobia* – фобія, *feeling* – почуття, *death* – смерть і *claustrophobic* – клаустрофобія);

ВТ : “*Only after she said it did she realize how **self-pitying** that sounded —not at all the way she meant it*” [19, с. 84].

ПТ : “*Тільки сказавши це, вона зрозуміла, якими **жальногідними** були ці слова. І покvapилась додати*” [17, с. 91].

Прикметник *self-pitying*, що утворений від іменника *self-pity*, було відтворено еквівалентом жалюгідний, хоча ми не можемо стверджувати, що цей еквівалент є абсолютним. У контексті речення оригінального тексту головна героїня критикує свої слова, а при читанні тексту перекладу відповідник передає хибну емоцію, а саме – засудження з боку третьої особи.

- 2) терміни, що походять з суміжних галузей науки, які використовуються в різних дисциплінах (*Pavlov's dogs* – Собака Павлова, *Picquerism* - пікеризм);

ВТ : “*The Aztec **sacrificial ritual** has been described as swift, with a minimum of torture, and this presents a dilemma*” [19, с. 225].

ПТ : “***Жертвопринесення** ацтеків описувались як швидкі й майже безболісні для **жертви**, і саме це збивало мене з пантелку*” [17, с. 229].

В тексті перекладу ми маємо більше психологічних термінів, ніж в тексті оригіналу. Внаслідок процесу конкретизації ми маємо термін «жертва», а також «жертвопринесення» як абсолютний відповідник.

- 3) терміни психологічної терміносистеми базового рівня, які вживаються у кожному стилі мовленні (наприклад: *panic* – паніка, *Wackos* – психи і *tensions* - непорозуміння);

*The key is Andrew, the man he **worships***”

загальнонаукових термінів – 16 термінів або 55%, суміжні терміни різних галузей наук, що використовуються у низці різних дисциплін – 6 термінів або 21% та терміни психологічної терміносистеми базового рівня – 24% або 7 термінів.

2.3 Порівняльний аналіз підходів до перекладу медичних та психологічних термінів у досліджуваних детективних текстах

Першим на черзі у порівняльному аналізі ми візьмемо український переклад «Хірург» Т. Геррітсен у виконання Наталії Гоїн, що є прикладом українського літературного перекладу детективного тексту ХХІ сторіччя. Під час аналізу та збору даних ми використовували класифікацію перекладацьких трансформацій за версією таких мовознавців як Журавель Т. В. та Хайдарі Н. І., які виокремлюють три окремі групи:

1) Граматичні трансформації включають перестановки, опущення, додавання, перебудову та заміну структури речень;

ВТ : *“The theory of the retaliatory target,” said Zucker. “You can’t kill the woman you really hate because she’s too powerful”* [19, с. 149].

ПТ : *“Теорія відплати, - сказав Цукер. – Ви не можете вбити жінку, яку ненавидите, тому що вона занадто сильна для вас”* [17, с. 156].

У тексті перекладу ми маємо використані такий прийом як опущення. В тексті оригіналу психологічний термін має більше описових елементів у вигляді словосполучення *«the retaliatory target»*, проте перекладачка його скоротила до одного іменника «відплата». Також в реченні було опущено емоційно-підсилювальний прислівник *«really»*, що робить текст нейтральним для сприйняття.

ВТ : *“I’m going to extubate”* [19, с. 159].

ПТ : “*Я буду проводити екстубацію*” [17, с. 165].

У другому прикладі ми спостерігаємо використання морфологічної перестановки терміну англійської мови як у іншу морфологічну групу в українській мові. Англійське дієслово «*to extubate*» відображене за допомогою терміну у вигляді іменника, що надає тексту перекладу більше наукового, а саме медичного характеру.

ВТ : “*Catherine heard Littman call out orders for cardiac drugs, saw a nurse place her hands on the sternum and **begin pumping** on the chest, head nodding up and down like a mechanical sipping bird*” [19, с. 26].

ПТ : “*Кетрін чула, як Літтман виголошував розпорядження щодо кардіологічних препаратів, бачила, як медсестра поклала руки пацієнтові на груди і почала робити **непрямий масаж серця**, киваючи в такт своїм рухам, наче механічна пташка.*” [17, с. 30].

У вихідному тексті ми спостерігаємо відсутність будь-якого медичного чи психологічного терміну, проте Н. Гоїн під час перекладацького процесу навмисно підбрала медичний термін у вигляді іменника для відображення граматичної конструкції дієслово + герундій. В даному прикладі використаними прийомами можна також вважати перестановку та конкретизацію.

2) Стилiстичнi трансформацiї, що включають в себе прийоми компенсацiї, описового перекладу, синонiмiчної заміни та iншi її види.

ВТ : “*We took their statements and sent them on their way.*” *He laughed.* “*Wackos.*” [19, с. 59].

ПТ : “*Ми вислухали їхні свідчення і послали куди подалі. – Він засміявся. – **Психи***” [17, с. 64].

У вихідному тексті ми маємо сленгову одиницю мовлення, яка характерна для англомовного середовища. У тексті перекладу ми маємо психологічний термін, що відображає значення виразу, проте форма у вигляді сленгового вираження була втрачена. Прийом, що був використаний в цьому прикладі, називається синонімічною заміною.

ВТ : “*Let’s shock him,*” said Littman” [19,с. 26].

ПТ : “*Треба зробити дефібриляцію,* - сказав Літтман” [17, с. 30].

У тексті перекладу ми маємо функціональну заміну – коли перекладачем було підбрано функціональний еквівалент. У вихідному тексті ми маємо конструкцію дієслово + дієслово, проте в тексті перекладу можемо спостерігати медичний термін у вигляді іменника. Н. Гоїн знову навмисно додає медичний термін, надаючи тексту перекладу більше наукових ознак, а також зберігаючи асоціацію з вихідного тексту для читача.

3) Трансформації лексичної складової, до якої входять генералізація понять, конкретизація понять, а також додавання.

ВТ : “*She’d grown up with boys like him. Boys with lots of muscle, lots of girlfriends. Lots of ego*” [19, с. 56].

ПТ : “*Вона виросла з такими хлопцями, як він. Хлопцями з горою м’язів і купою подружок. І неабияким самолюбством*” [17, с. 61].

Конкретизація є головним перекладацьким прийомом, що було використано у даному прикладі. Вираз «*Lots of ego*» має розмите значення, тому в тексті перекладу ми маємо конкретний психологічний термін, що описує надану психологічну особливість.

BT : “*He probably has no history of mental health problems, but he may have a juvenile record of burglary or voyeurism*” [19, с. 59].

ПТ : “*Швидше за все, у нього не було жодних психічних розладів у минулому, хіба що якісь проблеми з поліцією у підлітковому віці, скажімо, за крадіжку чи підглядання*” [17, с. 64].

Окрім конкретизації в даному випадку ми також можемо спостерігати компенсацію: внаслідок добору коротшого еквіваленту, перекладачка додає додаткову інформацію, якої не було у вихідному тексті, тому переклад за обсягом навіть перевищує розмір тексту оригіналу.

BT : “*He came for the ultimate thrill: to feel a woman’s life drain away*” [19, с. 116].

ПТ : “*Він прийшов, щоб відчутти максимальне збудження, відчутти, як життя покидає тіло цієї жінки*” [17, с. 124].

У цьому прикладі було використано як і генералізація, так і конкретизація. Генералізація полягає у доборі терміну «збудження», що має більш ширший спектр значень ніж «*thrill*» у вихідному тексті. Також в тексті оригіналу ми маємо неозначуваний артикль «*a*» перед іменником «*life*», коли в тексті перекладу ми чітко бачимо означуваний прикметник «*цієї*» щодо іменника «*жінки*». Тобто перекладачка надає більш конкретизований образ жертви, коли у вихідному тексті цей образ розмитий, неточний.

Використовуючи дану класифікацію, вдалось розподілити значну частину перекладацьких прийомів Н. Гоїн на відповідні групи, проте Журавель Т. В. та Хайдарі Н. І. не включають такі прийоми як транскодування та еквівалентний переклад в жодну з цих категорій, проте

ці прийоми є найбільш вживаними при перекладі медичних або психологічних термінів. [1]

BT : “*Other than some **atelectasis**, I don't see much there to worry about*” [19, с. 166].

ПТ : “*Окрім **ателектазу**, не бачу жодних серйозних проблем*” [17, с. 172].

BT : “*The Aztecs, Mr. Clarke says, used a **transverse thoracotomy** to cut out the heart*” [19, с. 226].

ПТ: “*Ацтеки, ствердує містер Кларк, для вирізання серця використовували **поперечну торакотомію***” [17, с. 230].

Задля точності аналізу ми будемо використовувати таку ж класифікацію для українського перекладу готичної повісті Р. Стівенсона «Химерна пригода з доктором Джекілом та містером Гайдом» у виконанні Максима Стріхи, що є прикладом українського літературного перекладу детективного тексту ХХ століття.

BT : “*Meanwhile, lest anything should really be amiss, or any malefactor seek to escape by the back, you and the boy must go round the corner with a pair of good sticks and take your post at the laboratory door*” [20, с.56].

ПТ : “*Але якщо таки скоїлось лихо, і якщо зловмисник намагатиметься втекти чорним ходом, ви з вашим хлопцем маєте з добрячими дубцями стати на варті під дверима лабораторії з боку вулиці*” [12, с. 24].

У цьому прикладі ми можемо спостерігати використання Максимом Стріхою додавання психологічного терміну у текст перекладу, надаючи йому як і стилістичне забарвлення, так і емоційний вплив на читача.

BT : “*The stick with which the deed had been done, although it was of some rare and very tough and heavy wood*” [20, с.27].

ПТ : “*Знаряддя вбивства — палиця, хоча й зроблена з якоїсь рідкісної твердої деревини, не витримала сили ударів*” [12, с. 41].

Функціональна заміна має ключову роль у тексті перекладу, адже у вихідному тексті ми маємо описовий елемент, який був відображений медичним терміном. Таким чином, текст перекладу та вихідний текст мають майже однакою кількість лексичних одиниць, а текст перекладу набув характерні ознаки детективного тексту.

Проте найбільш вживаними прийомами є транскодування та еквівалентний переклад.

BT : “*The phial, to which I next turned my attention, might have been about half-full of a blood-red liquor, which was highly pungent to the sense of smell and seemed to me to contain **phosphorus** and some **volatile ether***” [20, с. 66].

ПТ : “*Далі я звернув увагу на слоїка, наповненого до половини криваво-червоною рідиною з ядучим запахом: мені здалося, що вона містить **фосфор** і якийсь **леткий етер***” [12, с. 40].

Поєднання транскодування + еквівалентний переклад зустрічається доволі часто при відтворенні назв хімічних елементів або речовин, як ми можемо бачити на прикладі вище.

BT : “*The next day, came the news that **the murder** not had been overlooked, that the guilt of Hyde was patent to the world, and that **the victim** was a man high in public estimation*” [20, с. 88].

ПТ : *“Наступний день приніс новини про те, що **вбивство** вже викрито, що провина Гайда відома всім на світі, а **жертва** — людина високого суспільного становища”* [12, с. 41].

У цій парі прикладів ми можемо спостерігати використання еквівалентного перекладу в обох випадках, а також застосування антонімічного перекладу – в тексті перекладу відсутнє заперечення, яке присутнє у вихідному тексті.

Український переклад досліджуваного реверсивного детективу у виконанні Максима Стріхи вийшов у світ в 1995 році. Звичайно, перекладацькі стратегії та арсенал прийомів будуть відрізнятись, якщо порівнювати їх з методикою перекладу Наталії Гоїн з «Хірург» у 2016 році.

Максим Стріха у своєму перекладі застосовує стилізацію тексту, яка не лише відтворює атмосферу та мовні особливості XIX століття, але й вводить сучасні психологічні терміни, щоб забезпечити емоційний вплив та когнітивне залучення читача. Важливим є те, що перекладач адаптує текст у такий спосіб, аби він залишався зрозумілим сучасному реципієнтові, водночас зберігаючи історичний колорит мови, характерної для часу, коли відбуваються події. Це дозволяє українському читачеві не лише сприймати контекст подій, але й глибше відчути культурні та психологічні аспекти епохи.

Для передачі медичних термінів Стріха застосовує низку перекладацьких прийомів, таких як еквівалентний переклад, транскодування, а в окремих випадках функціональна заміна та конкретизація. Еквівалентний переклад забезпечує точність та адекватність передачі термінів, що є важливим для збереження наукової достовірності тексту. Транскодування дозволяє передати терміни шляхом транслітерації або часткового відтворення їхніх форм, що зберігає оригінальне звучання,

водночас роблячи їх доступними українському читачеві. Функціональна заміна та конкретизація застосовуються рідше, але вони дозволяють адаптувати терміни до українського контексту, не спрощуючи їх, що важливо для збереження автентичності тексту.

При передачі психологічної термінології перекладач використовує такі прийоми, як еквівалентний переклад, додавання та транскодування. Додавання допомагає пояснити або уточнити значення термінів, які можуть бути новими або незвичними для читача, тим самим забезпечуючи повніше сприйняття їхнього сенсу. Такі прийоми сприяють збереженню смислової насиченості тексту та дозволяють впливати на емоційний стан читача, що відповідає оригінальному стилю.

Перекладацький стиль Наталії Гоїн вирізняється особливою увагою до відтворення багатозначної термінологічної системи, притаманної сучасному медичному трилеру. В її перекладі твору «Хірург» простежується свідоме прагнення до збереження точності та адекватності як змістовних, так і термінологічних аспектів, що є визначальними для сприйняття наративу. У порівнянні з таким літературним твором, як детектив Роберта Льюїса Стівенсона, де терміносистема представлена здебільшого узагальненими поняттями з галузі психології та етики, «Хірург» відрізняється насиченістю медичною та психологічною термінологією, що ускладнює перекладацьку діяльність.

Основні перекладацькі прийоми, які застосовує перекладачка для передачі медичних термінів, включають еквівалентний переклад, синонімічну заміну, опущення, перестановку та транскодування. Еквівалентний переклад дозволяє досягти максимальної відповідності між оригінальним та перекладним текстом на рівні змісту і структури, що особливо важливо в контексті передачі термінів, зміст яких має бути

зрозумілим реципієнту без втрати спеціалізованого значення. Синонімічна заміна, навпаки, допомагає уникнути надмірної перевантаженості тексту термінами, що могли б ускладнити його сприйняття, одночасно зберігаючи необхідну наукову точність.

При відтворенні психологічної термінології Гоїн послуговується такими методами, як конкретизація, генералізація та еквівалентний переклад. Конкретизація застосовується у випадках, коли англomовний термін має ширше значення порівняно з українським відповідником, що дозволяє точніше передати семантичну складову оригіналу. Генералізація, у свою чергу, корисна в ситуаціях, коли детальна термінологія в перекладі може сповільнювати наратив або перевантажувати текст, через що перекладачка застосовує узагальнені відповідники, зберігаючи при цьому контекстуальну точність.

Переклад художнього тексту дійсно залежить від багатьох факторів, таких як специфіка детективного жанру і його перекладу, індивідуальний перекладацький стиль перекладача, культурно-історичний контекст вихідного тексту тощо. Наявність фахових термінів, таких як медичні та психологічні, можуть скласти певну перешкоду під час адаптування тексту до мови перекладу, тому використовуються певні перекладацькі прийоми або різні комбінації, стратегії, для адекватного відтворення терміносистеми тексту. Звичайно, обсяг цієї магістерської роботи не дозволяє у повному обсязі розкрити питання детального дослідження медичних та психологічних термінів у контексті художнього тексту, але ми намагались дослідити та виконати усі поставлені завдання та розкрити певні питання.

На першому етапі було виявлена особливість художнього перекладу текстів детективного жанру та яким чином специфічна лексика у вигляді термінології з галузі медицини та психології можуть полегшувати та ускладнювати роботу перекладача. Також було виокремлено певні правила роботи з перекладом таких термінів, які допоможуть досягти певного рівня адекватності та еквівалентності кінцевого перекладу.

У другому етапі магістерської роботи ми проводили дослідження як з відтворенням медичної та психологічної терміносистем двох детективних текстів окремо, так і порівнювали стратегії перекладу цих систем двох перекладачів з різних періодів української перекладеної літератури. Було визначено, що Максим Стріха зі своїм перекладом готичної повісті «Химерна пригода з доктором Джекілом та містером Гайдом» є прикладом української перекладеної літератури ХХ сторіччя, для якого характерні такі риси:

української перекладеної літератури ХХІ сторіччя, тому має дещо відмінні риси щодо перекладу медичної та психологічної термінології:

1. Вакуленко М.О. Сучасні проблеми термінології та української наукової термінографії: Брошура. Київ, 2009. 69 с.
2. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2015. - № 19, Том 2. – С. 148 – 150. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v19/part_2/41.pdf (дата звернення: 25.10.2024)
3. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. С. 216 URL : <https://www.twirpx.com/file/797109/> (дата звернення: 07.09.2024)
4. Ісаєва О. С. Особливості перекладу спеціальної медичної лексики. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2021. – № 47, Том 3. – С. 120 – 123. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v47/part_3/29.pdf (дата звернення: 11.10.2024)
5. Ісаєва О.С., Назаренко-Крейн Т.П. Лінгвостилістичні особливості медичної термінології української та англійської мов. Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія філологічна. 2019. 1 (41). С. 66–71.
6. Ісаєва О.С. Функціонування термінів у терміносистемі медицини. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. 2019. Вип. № 40. Т. 3. С. 58–60. URL:

<https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.40.3.13> (дата звернення: 11.10.2024)

7. Калашник В.С. Проблеми перекладу медичної термінології / В.С. Калашник, М. Пилипенко, І. Корнейко // Людина та образ у світі мови : вибрані статті. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. С. 328 – 333 URL : <https://ena.lpnu.ua/items/921e3362-874c-4bb9-b79c-b137cc04f3a0> (дата звернення: 28.07.2024)
8. Карцер Г. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування // Філологічні науки. 2013. Книга 3. С. 151-154.
9. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник. Вінниця, 2018. - 656 с. URL : <http://surl.li/euldkp> (дата звернення: 01.08.2024)
10. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова Книга, 2003. - 448 с.
11. Кіщенко Ю. В. Поняття точності та адекватності перекладу художнього тексту // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика» : зб. наук. праць. Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. Випуск Х. С. 249-253. URL : <http://surl.li/ndigxt> (дата звернення: 27.09.2024)
12. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів / А. О. Колесник, О.Ф. Белікова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. - 2010. - Вип. 1. - С. 719-727. URL : <http://surl.li/vcrxki> (дата звернення: 25.10.2024)

13. М. Іваницька. Вплив мовної особистості перекладача на підходи до перекладу художнього твору (на матеріалі перекладів творів Ф. Кафки українською мовою // Наукові записки. Випуск 104 (1). Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. С. 120-125. URL : <http://surl.li/rdzwtq> (дата звернення: 03.09.2024)
- 14.12. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с. URL :
15. <http://surl.li/fruwwi>
16. Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення. Львів: Кальварія, 1999. URL: <https://www.twirpx.com/file/513444/> (дата звернення: 27.10.2024)
17. Пуняк Д., Хан О. Особливості перекладу медичних та психологічних термінів у художній літературі детективного жанру: зб. наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Херсон, Хмельницький, 4-5 квітня 2024 р. С. 220-222. URL : <https://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/16418/%D0%9F%D1%83%D0%BD%D1%8F%D0%BA.pdf?isAllowed=y&sequence=1> (дата звернення: 26.10.2024)
18. Пиріг Л.А. Медицина і українське суспільство. Збірка медико-публіцистичних праць. Київ, 1998. 472 с.
19. Сайко М.А. Проблеми перекладу медичної термінології українською мовою. - Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції–

Одеса : Міжнародний гуманітарний університет. - 2019. – С. 90-92.
URL : <https://www.academia.edu/> (дата звернення: 13.10. 2024)

20. Сальнікова Д. Специфіка відтворення фахової термінології перекладі (на матеріалі медичної термінології). URL : <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10895/1/Derik%2c%20Salnikova.pdf> (дата звернення: 09.10.2024)
21. Стівенсон Р. Том 2: Химерна пригода з доктором Джекілом та містером Гайдом; Вечірні розмови на острові; Викрадений. Переклад з англійської: Іван Коваленко, Максим Стріха, Олександр Терех, Юрій Лісняк. Київ : Українознавство, 1995. 350 с. URL : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=240> (дата звернення: 25.10.2024)
22. Скрильник С. В. Міжмовна інтерференція як функціональне явище в процесі перекладу // II Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика». Випуск 10. Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. С. 387-391. URL : <http://surl.li/qcyovt> (дата звернення: 14.10.2024)
23. Загнітко А. П. Теорія лінгвоперсонології. Вінниця : Нілан-Лтд, 2017. 136 с.
24. Хан О.Г. Вплив творчої індивідуальності перекладача на процес і результат перекладу. Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2009. № 34. С. 310 – 317. URL : <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/7120> (дата звернення: 13.10.2024)
25. Хірург : роман / Тесс Геррітсен ; пер. з англ. Н. Гоїн. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. – 352 с.

26. Якимчук Р. О. Особливості перекладу медичної лексики українською мовою. // Матеріали XXX всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього». Галузь: «Філологія». URL: <http://surl.li/psekzz> (дата звернення: 13.10.2024)
27. Downie R.S. Literature and medicine // Journal of medical ethics. 1991. Nr. 17. P. 93-98. URL : <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/> (дата звернення: 01. 09. 2024)
28. Gerritsen T. The Surgeon : A Rizzoli and Isles Novel : A Novel / Tess Gerritsen. – New York : Ballantine Books, 2002. – 384 p.
29. Medical Writing in Early Modern English. URL: <http://www.cambridge.org> books.google.ru/books?isbn=1139493833 (дата звернення: 21.10.2024)
30. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення: 27.10.2024)
31. The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde. Robert Louis Stevenson. (дата звернення: 09. 10. 2024). URL: <http://www.literaturepage.com/read/jekyllandhyde.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

Додаток В

Додаток Г